

Investicije u Hrvatskoj

Boban, Dino

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:981588>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-26**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

„Dr. Mijo Mirković“

DINO BOBAN

INVESTICIJE U HRVATSKOJ

Završni rad

Pula, 2017.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

„Dr. Mijo Mirković“

DINO BOBAN

INVESTICIJE U HRVATSKOJ

Završni rad

JMBAG: 0303047070, redovan student

Studijski smjer: Ekonomija

Kolegij: Makroekonomija

Mentor: izv. prof. dr. sc. Alen Belullo

Pula, rujan 2017.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisan _____, kandidat za prvostupnika ekonomije, ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, _____ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom

_____ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu sa Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. INVESTICIJE	3
2.1. Vrste investicija	3
2.2. Motivi investiranja.....	4
2.3. Utjecaj investicija na gospodarstvo	5
2.4. Efikasnost investicija	6
2.5. Teorije investicija	7
2.5.1. <i>Investicije kao funkcija kamatnjaka</i>	7
2.5.2. <i>Interna stopa rentabilnosti</i>	8
2.5.3. <i>Investicije kao funkcija jaza između željene i stvarne veličine kapitala</i>	9
2.6. Izravna inozemna ulaganja	10
2.6.1. <i>Greenfield i brownfield investicije</i>	10
2.6.2. <i>Strane direktne investicije prema motivu ulaganja</i>	11
2.6.3. <i>Utjecaj izravnih inozemnih ulaganja na nacionalno gospodarstvo</i>	12
2.6.4. <i>Utjecaj izravnih inozemnih ulaganja na investicije</i>	13
2.6.5. <i>Motivi zemalja davateljica i primateljica</i>	13
3. SLUČAJ REPUBLIKE HRVATSKE	15
3.1. Bruto investicije u RH	15
3.2. Strane direktne investicije u RH.....	18
3.2.1. <i>Analiza stranih direktnih investicija kroz vrijeme</i>	18
3.2.1.1. <i>Strane direktne investicije u RH od 1993. do 2000. Godine</i>	18
3.2.1.2. <i>Strane direktne investicije u RH od 2000. do 2011. godine</i>	21
3.2.1.3. <i>Strane direktne investicije u RH od 2012. do 2017. godine</i>	23
3.2.2. <i>Analiza stranih direktnih investicija prema djelatnostima</i>	24
3.2.3. <i>Analiza stranih direktnih investicija prema zemlji ulagaču</i>	27
3.3. Agencija za investicije i konkurentnost (AIK)	29

3.4. Zašto investirati u Hrvatsku?	30
4. ZAKLJUČAK	31
LITERATURA	33
POPIS TABLICA I ILUSTRACIJA	34
SAŽETAK	35
SUMMARY	36

1. UVOD

Investicije predstavljaju bitan čimbenik tehnološkog i gospodarskog napretka pojedinog gospodarstva. Investirajući u pojedino područje pojedinac ili cjelokupno gospodarstvo očekuje profit odnosno da će investicije imati pozitivan učinak na poduzeće ili na cjelokupnu društvenu zajednicu. Investicije imaju dvojak utjecaj na gospodarstvo, a to se ostvaruje agregatnom ponudom i potražnjom te se one smatraju sastavnicom BDP-a koja najviše varira. Promjenjivost investicija uzrokovana je odlukom koja govori da investiranje u kapitalna dobra ovisi o poslovnim očekivanjima profita. Investicije igraju veliku ulogu i u gospodarstvu Republike Hrvatske. Broj i veličina investicija tijekom povijesti naše države se mijenjala zbog raznih ekonomskih, socijalnih i političkih okolnosti koje su utjecala na samo formiranje države.

Čitav rad podijeljen je na dva glavna poglavlja: prvi koji govori općenito o investicijama te drugi koji se odnosi na investicije u Republici Hrvatskoj. Na samom početku rada objašnjen je pojam investicija te vrste investicija. Navedena je definicija investicija te nabrojane i objašnjene vrste investicija. Pritom možemo razlikovati financijske i realne investicije te neto, bruto i nove investicije. One se razlikuju prema onome što obuhvaćaju i na koji način se mjere. Vrlo bitnu stavku predstavljaju motivi investiranja. Oni se prvobitno razlikuju prema ustroju privreda te se tako motivi kod tržišnih i netržišnih privreda znatno razilaze. Ovisno o tome vidi se i razlika u strukturi i napretku pojedinih privreda.

Nakon toga govori se o tome kakav utjecaj investicije imaju na gospodarstvo te o njihovoj efikasnosti. Kada se govori o dinamici ekonomskog rasta znatan utjecaj imaju razina investicija te efikasnost investicija. U radu je efikasnost investicija prikazana i objašnjena pomoću kapitalnih koeficijenata i to pomoću prosječnog, marginalnog, razmaknutog i inkrementalnog kapitalnog koeficijenta. Osim investicija veliku ulogu kod utjecaja na gospodarstvo ima i amortizacija te su objašnjena tri slučaja u kojem su investicije manje, veće ili jednake amortizaciji.

U nastavku slijedi prikaz teorija investicija koje detaljnije, svaka zasebno objašnjavaju investicije, što sve utječe na investicije te kakav one imaju odjek na cjelokupno gospodarstvo. Kada je riječ o teorijama investicija možemo razlikovati nekoliko njih kao što su: investicije kao funkcija kamatnjaka, investicije kao funkcija jaza između željene i stvarne veličine kapitala i interna stopa rentabilnosti. Svaka od njih nam daje svoj pogled na investicije i ističe njihovu važnost i karakteristike.

Na samom kraju prvog poglavlja navedene su inozemne izravne investicije koje su definirane i objašnjene prema vrstama. Prikazani su motivi zemalja primateljica inozemnih izravnih ulaganja te motivi zemalja davateljica. Kako bi neka zemlja osigurala priljev inozemnih izravnih investicija mora se usredotočiti na osiguravanje povoljnih uvjeta koji će privući strane investitore. Cilj svake zemlje je privući greenfield investicije jer su one ključne za gospodarski rast i razvoj. One povećavaju zaposlenost i usmjerene su ka jačanju konkurentnosti pojedine zemlje.

Drugo poglavlje započinje opisom ekonomskog stanja Republike Hrvatske nakon Domovinskog rata te problema koje je naslijedila iz prijašnjih razdoblja. Iako je Hrvatska zemlja prepuna prirodnih bogatstava, turistički vrlo atraktivna i sa sposobnom radnom snagom, susreće se sa sličnim poteškoćama poput ostalih tranzicijskih zemalja, što je detaljnije objašnjeno u nastavku rada.

U prvom potpoglavlju prikazan je pregled bruto investicija od 2000. godine do 2015. godine te njihov prikaz prema djelatnostima investitora i vrstama imovine za 2015. godinu. Nakon toga slijedi prikaz inozemnih izravnih investicija u Hrvatskoj te njihova objašnjenja. Inozemne izravne investicije opisane su kroz vrijeme od 1993. godine do 2017. godine, prema djelatnostima te prema zemlji ulagaču. Svi navedeni podaci o investicijama slikovito su prikazani pomoću tablica i grafikona.

Na samom kraju drugog poglavlja ističe se važnost vladine agencije čiji je glavni cilj privlačenje investicija u Republiku Hrvatsku te njezin utjecaj na jačanje konkurentnosti nacionalnog gospodarstva. Također, navedeni su i motivi za investiranje u Hrvatsku te mogući faktori privlačnosti.

Svrha rada je objasniti pojam investicija, njezina glavna obilježja, utjecaj na gospodarstvo te prikazati kako su se investicije mijenjale tijekom godina u Republici Hrvatskoj. U cijelom radu koriste se sekundarni podaci sakupljeni iz raznih knjiga, članaka i internetskih stranica te je na temelju tih podataka sastavljen zaključak navedene teme, koji obuhvaća sve sastavnice rada te prikazuje cjelokupnu sliku hrvatskog gospodarstva.

2. INVESTICIJE

Investicije imaju značajan utjecaj na gospodarstvo i njegov rast. One predstavljaju ulaganje u određena područja od kojih se u konačnici očekuje profit.

„Investicije su ekonomske aktivnosti kojima se odriče od sadašnje potrošnje radi povećanja budućeg outputa; mogu biti materijalna kapitalna dobra (oprema npr.) ili nematerijalna (odgoj, istraživanja, zdravlje, npr.), a financijski kupnja su vrijednosnih papira (dionica npr.).“¹

Investicije na dva načina utječu na BDP: agregatnom ponudom i agregatnom potražnjom. Agregatnom ponudom utječu na način da povećanje investicija povećava kapitalnu opremljenost rada i utječe na povećanje proizvodnje, agregatne ponude i nacionalnog dohotka. Investicije agregatnom ponudom utječu na proizvodnju u dugom roku, dok agregatnom potražnjom utječu u kratkom roku. Investicijska je potrošnja važna sastavnica agregatne potražnje čije promjene višestruko utječu na razinu nacionalnog dohotka.

2.1. Vrste investicija

Pojam investicija razlikuje se u svakidašnjoj uporabi od pojma investicija kojeg upotrebljavaju ekonomisti. U općoj uporabi investicijama se smatra investiranje novca u kupnju dionica, dok ekonomisti podrazumijevaju stvaranje kapitalnih dobara.

Investicije dijelimo na financijske i realne. „Financijske ili portfolio investicije su ulaganje štednje privrednih subjekata u vrijednosne papire. Takvo ulaganje predstavlja samo transfer financijskih sredstava među privrednim subjektima, pa se njima ne mijenja veličina nacionalnog bogatstva. Pod realnim investicijama u analizi domaćeg proizvoda podrazumijevamo vrijednost onog njegovog dijela koji je utrošen na opremu, zgrade i zalihe.“²

„Bruto investicije su bruto povećanje fiksnih fondova, realnog kapitala u određenom razdoblju. Ako od bruto investicija odbijemo amortizaciju kojom se zamjenjuje vrijednost dotrajalih fiksnih fondova, dobit ćemo neto investicije. Neto – investicije predstavljaju neto –

¹ Đ. Benić, *Makroekonomija*, Zagreb, Školska knjiga, d.d., 2016., str. 690.

² M. Babić, *Makroekonomija: Osmo izdanje*, Zagreb, MATE d.o.o., 1995., str. 259.

porast stanja kapitala, što uz danu veličinu i strukturu radne snage, proizvodnih resursa i tehnologije, znači porast proizvodnog kapaciteta narodne privrede.“³

Osim bruto i neto investicija postoje i još jedna kategorija investicija, a to su nove investicije. Nove investicije predstavljaju dio novog društvenog proizvoda te se on upotrebljava za investicije u nove fiksne fondove. „Novi društveni proizvod podrazumijeva ostvareni društveni proizvod korigiran za razliku između kumuliranih fondova zamjene (amortizacija) i stvarno izvršenih zamjena u procesu proizvodnje utrošenih fiksnih fondova, ili je novi proizvod veličina agregirane proizvodnje koja se u cijelosti može upotrijebiti za tekuću potrošnju, a da se očuva postojeći integritet fiksnih fondova. Izvor financiranja novih investicija je identičan izvoru financiranja neto investicija, a razliku čini višak akumulirane amortizacije nad zamjenama. Kumulirane nove investicije ocrtavaju fizički obujam proizvodnih kapaciteta ili bruto vrijednost fiksnih fondova.“⁴

2.2. Motivi investiranja

Motivi investiranja razlikuju se ovisno o ustroju gospodarstva. U tržišnim gospodarstvima osnovni motiv investiranja je ostvarivanje profita. Privatni poduzetnici očekuju da će im sredstva uložena u određeno područje donijeti profit koji će biti jednak ili veći od onog koji bi uložili u neki drugi posao. S druge strane, razlikujemo netržišna gospodarstva u kojima je motiv investiranja posve različit od tržišnih. U tržišnom sustavu nisu sve investicijske odluke posve motivirane profitom. Kod investicija u javnom sektoru nije glavni cilj maksimiziranje profita već olakšanje života građana. To se može odnositi na izgradnju cestovne infrastrukture, komunalne infrastrukture te obrazovnih institucija. U takvim slučajevima potrebno je pomno odabrati projekt u koji će se ulagati te koji će u konačnici uz što manje troškove donijeti što veći boljitak cjelokupnoj društvenoj zajednici. Izbor takvih investicijskih projekata provodi se cost – benefit analizom.

Odluke o investiranju ovise o mnogo različitih čimbenika kao što su trenutna kamatna stopa, trenutna prodaja i očekivanja o budućnosti. Prilikom donošenja odluke o ulaganju u pojedino područje potrebno je napraviti određenu usporedbu. Potrebno je izračunati sadašnju vrijednost dobiti koja se očekuje da će se ostvariti na primjer, novim automobilom za utrke.

³ M. Babić, *Makroekonomija: Osmo izdanje*, Zagreb, MATE d.o.o., 1995., str. 259.

⁴ A. Bogunović i S. Sharma, *Narodno gospodarstvo: Osnove teorije i prakse*, Zagreb, ART STUDIO AZINOVIC, 1995., str. 184.

Potrebno je usporediti sadašnju vrijednost dobiti s troškovima kupnje novog automobila. Ako sadašnja vrijednost prelazi troškove, natjecatelj bi trebao kupiti novi automobil, a ako je sadašnja vrijednost manja od troška ne bi trebao kupiti novi automobil za utrke odnosno ne bi trebao investirati u taj pothvat.

Isto tako investicije u cjelokupnom gospodarstvu pozitivno ovise o očekivanoj sadašnjoj vrijednosti buduće dobiti. Vrijedi da ako je sadašnja ili očekivana dobit viša, viša je i očekivana sadašnja vrijednost. Što su više sadašnje kamatne stope, očekivana sadašnja vrijednost je niža i s time je i razina investicija niža.

2.3. Utjecaj investicija na gospodarstvo

U makroekonomskom modelu zatvorenog gospodarstva $Y = C + I + G$, oznaka C predstavlja potrošnju, oznaka I predstavlja investicije, a oznaka G državne rashode. Jedna od glavnih sastavnica BDP – a uz potrošnju i državne rashode su investicije. Investicije se smatraju sastavnicom koja najviše varira. Promjenjivost investicija leži u tome što odluka o investiranju u kapitalna dobra ili ne investiranja u iste ovisi o poslovnim očekivanjima budućih profita.

Na promjenu investicija djeluje više različitih čimbenika kao što su politika poreza, kamatna stopa, tehnološke promjene i novi proizvodi. Visina kamata znatno utječe na visinu investicija jer se fondovi za investicije stvaraju iz vlastitih izvora ili podizanjem kredita. Kod politike poreza porezne olakšice mogu odigrati značajnu ulogu u povećanju investicija. Što se tiče tehnoloških promjena, kako bi poduzeće ostalo konkurentno na tržištu potrebno je konstantno uvođenje inovacija u proizvodnju te na taj način tehnološke promjene dovode do povećanih investicija. Novi proizvodi otvaraju nova tržišta i to u konačnici dovodi do ostvarivanja većeg profita.

Stopa investicija zavisi o apsorpcijskom kapacitetu privrede, strukturi investicija, obujmu investicija i efikasnosti investicija. Optimalnost i brzina rasta i razvoja nekog gospodarstva ovise o obujmu te efikasnosti i strukturi investicija. Vrlo je bitan optimalan raspored investicija u različite proizvodne grane i sektore. Kako bi se odlučilo u koja će se područja ulagati potrebno je svoju pažnju usmjeriti na strukturne promjene, dostignutu razinu potrošnje i opći razvoj.

„Strukturnim promjenama može se povećati razvojni potencijal neke zemlje. Njima se može utjecati na porast proizvodnosti rada i efikasnosti investicija. Strukturne promjene omogućavaju ne samo veću proizvodnost nego i veću sposobnost prilagođavanja. One omogućuju transfer raspoloživih resursa iz manje produktivnih u produktivnije djelatnosti. Tako one omogućavaju brži privredni rast. Povremenom promjenom pravaca investiranja, ovisno o konkretnoj fazi razvoja i ciljevima koji se žele postići, osiguravaju se uvjeti za primjenu nove tehnike, odnosno uvjeti za ubrzanje privrednog razvoja.“⁵

Investicija i amortizacija dva su čimbenika koja također utječu na gospodarstvo. Investicije utječu na povećanje proizvedenog nacionalnog bogatstva, a amortizacija je usmjerena na smanjenje proizvodnog kapitala. Tako se razlikuju tri slučaja: kada su investicije veće od amortizacije, kada su one manje od amortizacije te kada su jednake amortizaciji. U prvom slučaju kada su investicije manje od amortizacije dolazi do smanjenja vrijednosti proizvedenog nacionalnog bogatstva i taj se proces naziva dezinvestiranje. Sljedeći slučaj govori da su investicije jednake amortizaciji i tada je riječ o stagnantnoj ekonomiji. U posljednjem slučaju investicije su veće od amortizacije te se onda povećava nacionalno bogatstvo i privreda je sposobna za proširenu reprodukciju. Jedan od bitnih pokazatelja uspješnosti pojedinog gospodarstva je brzina kojom se povećava nacionalno bogatstvo.

2.4. Efikasnost investicija

Dinamika ekonomskog rasta ovisi o razini investicija i efikasnosti investicija. Efikasnost investicija najčešće se izražava metodom kapitalnih koeficijenata. Pritom postoje prosječni kapitalni koeficijent, marginalni kapitalni koeficijent, razmaknuti kapitalni koeficijent i inkrementalni kapitalni koeficijent.

„Prosječni kapitalni koeficijent, kao odnos korištenih proizvodnih fondova i ostvarene proizvodnje $\frac{K}{Y}$ (društvenog bruto proizvoda, društvenog proizvoda ili nacionalnog dohotka), pokazuje kakav je proizvodni efekt svake jedinice osnovnih sredstava, odnosno svake jedinice ukupne stvarne akumulacije unutar konkretne razvojne faze. Marginalni kapitalni koeficijent predstavlja odnos između investicija i prirasta proizvodnje $\frac{I}{\Delta Y}$, unutar promatranog razvojnog razdoblja. Njime se mjeri ekonomska efikasnost i društvena rentabilnost investicija kao dodatne

⁵ M. Pekota – Kopal, *Investicije u industriji i privredni razvoj*, Zagreb, Niro privredni vjesnik, 1988., str. 23.

akumulacije. Marginalni kapitalni koeficijent istovremeno je pokazatelj koji nam govori u kojem će se vremenu izvršena investicija reproducirati preko ostvarenog prirasta društvenog proizvoda (ili druge odgovarajuće veličine).“⁶

Marginalni razmaknuti kapitalni koeficijent predstavlja duljinu trajanja aktivizacijskog razdoblja. On se računa na osnovi aktiviranih novih investicija dok se prosječni kapitalni koeficijent računa na osnovi bruto vrijednosti fiksnih fondova, a marginalni istodobno na temelju novih investicija.

Inkrementalni kapitalni koeficijent predstavlja omjer stope investicija i stope rasta. Formula navedenog koeficijenta je $K = \frac{s}{r}$, oznaka s predstavlja udio investicija u BDP- u, a oznaka r stopu rasta.

2.5. Teorije investicija

Postoji nekoliko teorija investicija kao što su investicije kao funkcija kamatnjaka, investicije kao funkcija jaza između željene i stvarne veličine kapitala te interna stopa rentabilnosti.

2.5.1. Investicije kao funkcija kamatnjaka

U klasičnoj teoriji investicija, investicije su objašnjene kao opadajuća funkcija kamatnjaka, pod kojom se misli na realni kamatnjak koji je jednak razlici između nominalnog kamatnjaka i stope inflacije. Ta dva kamatnjaka u kratkom se roku značajno ne razlikuju.

„Prema njoj, iz oskudnih sredstava za investicije izabiru se projekti pomoću dviju metoda: metodom sadašnje vrijednosti i metodom granične efikasnosti investicija. Metoda sadašnje vrijednosti uspoređuje sadašnju vrijednost toka svih budućih dohodaka od investicijskog projekta s troškovima tog projekta. Dohoci od investicijskog projekta jednaki su razlici između očekivanih prihoda i očekivanih troškova. Oni projekti čija je sadašnja vrijednost budućih dohodaka veća od njihovih troškova, dolaze u obzir za realizaciju. Oskudna se investicijska sredstva alociraju na određene projekte, tako da se oni rangiraju prema veličini

⁶ M. Pekota – Kopal, *Investicije u industriji i privredni razvoj*, Zagreb, Niro privredni vjesnik, 1988., str. 29.

sadašnje vrijednosti dohotka koji će iz njih rezultirati. Sadašnja se vrijednost izračunava putem složenog ukamaćivanja.“⁷

Što je dulji rok na koji se uložena sredstva vežu, to je i značenje kamatnjaka pri određivanju cijene, sadašnje vrijednosti, veće. Ako se radi o duljem roku dospijeca, to će nominalna vrijednost imati manje značenje za određivanje sadašnje vrijednosti. Stoga, što je dulji rok neke investicije, to će određivanje njezine sadašnje vrijednosti više ovisiti o kamatnjaku, a manje o nominalnoj vrijednosti i obratno. Zbog toga je jedna od osnovnih metoda pri izboru investicijskih projekata i donošenja investicijske odluke metoda sadašnje vrijednosti. Sadašnja vrijednost budućih dohodaka uspoređuje se s troškovima dotičnog projekta kako bi se na taj način dobila sadašnja vrijednost dohotka od određenog investicijskog projekta.

„Prema tome, kriterij sadašnje vrijednosti dohotka od nekog investicijskog projekta jest:“⁸
$$SV = R_0 + \frac{R_1}{(1+r)} + \frac{R_2}{(1+r)^2} + \dots + \frac{R_n}{(1+r)^n} - T$$

Gdje oznaka T označava troškove investicijskog projekta, a oznaka SV predstavlja sadašnju vrijednost razlike svih očekivanih dohodaka i ukupnih troškova investicijskog projekta.

2.5.2. *Interna stopa rentabilnosti*

Drugi kriterij pri donošenju investicijske odluke predstavlja interna stopa rentabilnosti koju je Keynes još nazvao granična efikasnost investicija.

„Granična se efikasnost investicija definira kao kamatnjak uz koji bi sadašnja vrijednost neto – dohotka, dobiti, od investicijskog projekta bila jednaka nuli, tj. kao kamatnjak pri kojemu bi sadašnja vrijednost očekivanih dohodaka o investicijskog projekta bila upravo jednaka njegovim troškovima.“⁹

Investicijske projekte možemo rangirati na temelju njihove sadašnje vrijednosti i na temelju njihove granične efikasnosti, pri čemu ta dva kriterija ne moraju dati iste rezultate. Investicijske projekte bolje je rangirati prema kriteriju sadašnje vrijednosti jer kriterij granične efikasnosti u potpunosti zanemaruje tržišni kamatnjak.

⁷ M. Babić, *Makroekonomija*: Osmo izdanje. Zagreb: MATE d.o.o., 1995., str. 260.

⁸ Ibidem., str. 263.

⁹ Ibidem, str. 266.

2.5.3. Investicije kao funkcija jaza između željene i stvarne veličine kapitala

Investicije su vrlo često neelastične na kamatnjak, bez obzira na to je li maksimalna veličina kamatnjaka ograničena egzogeno ili iz nekih drugih razloga. Tada se funkcija investicija piše kao funkcija jaza između željene i stvarne veličine kapitala. Prilikom donošenja neke investicijske odluke u poduzećima je potrebno izvršiti određene proračune. U teorije koje investicije smatraju funkcijom jaza između željene i stvarne veličine kapitala ubrajamo teoriju akceleratora, teorije vlastitih sredstava i neoklasičnu teoriju investicija.

Teorija akceleratora temelji se na pretpostavci da je željena veličina kapitala proporcionalna s danom razinom proizvodnje. Proizvodnja je funkcija rada i kapitala, a to znači da određena količina proizvodnje uvjetuje i određenu količinu ulaganja kapitala i upravo zbog toga je željena veličina kapitala proporcionalna razini proizvodnje. „Na temelju svega ovoga, željenu veličinu kapitala možemo pisati:“¹⁰ $K_t^* = bY_t$

Prema tome, u vremenu t , željena razina fonda kapitala proporcionalna je razini proizvodnje. Faktor te proporcionalnosti zovemo kapitalni koeficijent. On pokazuje koliko je jedinica kapitala utrošeno po jedinici proizvodnje: $b = \frac{K_t^*}{Y_t}$

Kada je riječ o teoriji vlastitih fondova, investicije su vrlo često ograničene sredstvima za njihovo financiranje, na taj način da su ostala ograničenja kao što su kamatnjak i jaz između željene i stvarne veličine kapitala gotovo zanemarive. Postoji vlastita i tuđa sredstva za financiranje investicija.

„Vlastita sredstva potječu iz amortizacije i dijela dobiti namijenjene za reinvestiranje. Tuđa se sredstva dobivaju zajmom, ili emisijom vrijednosnih papira. Kad su iscrpljeni vlastiti izvori sredstava za financiranje investicija, potreba za financiranjem investicija dovodi do posezanja za tuđim izvorima sredstava. Pretpostavlja se da su posuđena sredstva skuplja od vlastitih (barem za riziko premiju). Zbog toga troškovi investicija rastu s opadanjem udjela vlastitih sredstava u njihovom financiranju. U tom slučaju željeni stok kapitala funkcija je veličine vlastitih sredstava za financiranje investicija, fondova. To možemo pisati:“¹¹ $K_t^* = aF_t$

„Neoklasična teorija investicija uzima da je cilj poduzeća maksimiziranje profita. Nužni je uvjet za maksimiziranje profita, jednakost između graničnog proizvoda i cijene svakog

¹⁰ M. Babić, *Makroekonomija: Osmo izdanje*, Zagreb, MATE d.o.o., 1995., str. 269.

¹¹ Ibidem, str. 271.

produktivnog faktora. Prema tom, nužnom uvjetu granični trošak kapitala mora biti jednaka vrijednosti njegova graničnog proizvoda. Vrijednost graničnog proizvoda kapitala jednaka je njegovu graničnom prinosu pomnoženom s cijenom proizvoda.“¹²

„U neoklasičnoj teoriji željena razina kapitala određena je elastičnošću proizvodnje (outputa) s obzirom na kapital, jedinične dobiti kapitala i vrijednošću proizvodnje. Za razliku od drugih teorija investicija, neoklasična vodi računa o utjecaju promjene relativnih cijena proizvodnih faktora na potražnju za kapitalom.“¹³

2.6. Izravna inozemna ulaganja

Postoji nekoliko definicija izravnih inozemnih ulaganja. „Prema definiciji Svjetske trgovinske organizacije radi se o ulaganjima pri kojima ulagač iz jedne zemlje stječe imovinu u drugoj zemlji s namjerom da njome upravlja ili, prema UNCTAD – u, to je ulaganje koje uključuje dugoročni odnos i održava trajni interes i kontrolu rezidenata jedne zemlje nad poduzećem rezidentom zemlje koja nije zemlja stranog ulagača.“¹⁴

„Inozemna izravna ulaganja dio su platne bilance, a obuhvaćaju vlasnička ulaganja, zadržanu dobit i dužničke odnose između vlasnički povezanih rezidenata i nerezidenata. Izravna vlasnička ulaganja su ulaganja kojima strani vlasnik stječe najmanje 10% udjela u temeljnom kapitalu trgovačkog društva.“¹⁵

Izravna inozemna ulaganja dijele se na greenfield, brownfield te spajanja i preuzimanja.

2.6.1. Greenfield i brownfield investicije

Greenfield investicije („investicije ledine“) predstavljaju ulaganje u posve novu proizvodnu imovinu te su one ključne za gospodarski razvoj i napredak. Takve investicije se pokreću od praznog zemljišta te se najčešće radi o velikim kapitalnim ulaganjima. Greenfield investicije javljaju se najrjeđe jer je rizik investiranja velik, osobito ako se radi o tranzicijskim zemljama. Neke od prednosti ove vrste investicija su prelijevanje znanja, uravnoteženje platne

¹² M. Babić, *Makroekonomija: Osmo izdanje*, Zagreb, MATE d.o.o., 1995., str. 272.

¹³ Ibidem, str. 274.

¹⁴ M. Grgić i V. Bilas, *Međunarodna ekonomija*, Zagreb, Lares Plus d.o.o., 2008., str. 346.

¹⁵ HNB, <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/sektor-inozemstva/inozemna-izravna-ulaganja>

bilance zemlje, otvaranje novih radnih mjesta, povećanje broja poduzeća i mnoge druge. Dok su nedostaci zagađivanje okoliša, odljev mozgova, promjena visine i strukture domaćih cijena.

Brownfield investicije predstavljaju ulaganja u postojeću proizvodnu imovinu te se smatraju manje poželjnima od greenfield investicija, ali bez obzira na to, vrlo su bitne za razvoj gospodarstva. Kod ove vrste investicija strani investitor kupuje postojeće zgrade ili poduzeća kako bi proširio postojeće ili pokrenuo nove poslovne aktivnosti. Osoba koja investira u postojeći projekt nastoji upravljati njime bolje od prethodnog vlasnika te ostvarivati veći profit. Prednosti ove vrste investicija su niži poslovni rizik, postojanje izgrađene infrastrukture te brže ostvarivanje ciljeva. Neki od nedostataka su smanjivanje poslovnih aktivnosti preuzetog poduzeća, problemi vezani za stratešku sigurnost zemlje, donose manji privredni rast u odnosu na greenfield investicije.

Spajanje i preuzimanje odnosi se na investicije špekulativnog karaktera čiji je glavni motiv optimiziranje portfelja, odnosno povećanje prinosa uz što manji rizik.

2.6.2. Strane direktne investicije prema motivu ulaganja

Strane direktne investicije prema motivu ulaganja možemo podijeliti na horizontalne i vertikalne investicije. Kada je riječ o horizontalnim investicijama inozemni investitor ih koristi kada želi osvojiti nova inozemna tržišta. One predviđaju ekspanziju iste proizvodnje između različitih zemalja. Ova vrsta izravnih inozemnih ulaganja pojavljuje se kada postoje sličnosti u veličini tržišta i raspoloživosti proizvodnih faktora između matične zemlje i zemlje primateljice stranih investicija. Horizontalne investicije omogućuju uštedu na troškovima izvoza, kraće vrijeme isporuke te bržu prilagodbu i udovoljavanje zahtjevima potrošača.

Vertikalne izravne investicije inozemni investitor koristi kada želi postići niže troškove proizvodnje ulažući u potpuno nove djelatnosti koje predstavljaju dopunu osnovnoj djelatnosti kojom se investitor bavi. One nastupaju kao posljedica zemljopisnog razdvajanja poslovnih aktivnosti, prema fazama proizvodnog procesa. Najčešći razlozi upotrebe ove vrste investicija kriju se u potrazi za jeftinijim resursima ili iskorištavanju komparativnih prednosti lokacija. Vertikalne izravne investicije javljaju se kod zemalja različitih veličina i s proizvodnim jedinicama smještenim u zemlji s velikim domaćim tržištem.

2.6.3. Utjecaj izravnih inozemnih ulaganja na nacionalno gospodarstvo

Izravna inozemna ulaganja donose brojne koristi zemlji primateljici istih, ali postoje i određeni nedostaci i samo pitanje izravnih inozemnih ulaganja postaje predmetom velike rasprave.

Transferi tehnologije prema lokalnoj ekonomiji igraju vrlo bitnu ulogu u povećanju produktivnosti i smanjivanju jaza prema razvijenim zemljama. Problem nastaje kada se lokalna poduzeća ne nalaze na istoj razini sa stranim razvijenim poduzećima te jednostavno nisu u stanju emitirati tehnologiju koja je već odavno primijenjena kod inozemnih investitora.

„Od velike je važnosti apsorpcijski kapacitet zemalja u koje se investira. Ulaganje u ljudski kapital, institucionalna izgradnja i razvoj lokalnog poduzetništva mogu pomoći podizanju stope apsorpcije tehnoloških i menadžerskih inovacija dostupnih diljem svijeta.“¹⁶

Izravna inozemna ulaganja mogu generirati pozitivna i negativna prelijevanja. Pozitivno prelijevanje može se dogoditi u slučaju kada strana poduzeća osposobljavaju radnike koji će jednog dana biti zaposleni u domaćim poduzećima. Ona se događaju i u slučaju kada strano poduzeće ima mnogo stručnije menadžerske timove i napredniju tehnologiju od domaćeg i da pritom u njihovom međudjelovanju dolazi do prijenosa novih znanja i tehnologije. S druge strane postoje negativna prelijevanja koja se očituju u porastu troškova proizvodnih faktora domaćih poduzeća, a ona su rezultat inozemnih ulaganja. Kod domaćih dobavljača intermedijarnih dobara može doći do pada potražnje zbog toga što strana poduzeća uvode sve veći udio svojih inputa.

„Kada inozemno poduzeće prenosi svoju tehnologiju i znanje na domaće poduzeće događa se efekt prelijevanja. Tim činom dolazi do povećanja proizvodnosti domaćeg poduzeća. Efekt prelijevanja javlja se pri kontaktu stranih poduzeća s domaćim dobavljačima tako da se indirektni učinci mogu ostvariti na nekoliko načina:

- 1) direktni transfer znanja od inozemnog klijenta na lokalnog dobavljača
- 2) zahtjevima za pregled kvalitete (isporuke koje FDI poduzeće stavlja pred dobavljača što može potaknuti domaće poduzeće da unaprijedi svoj menadžment proizvodnje i tehnologiju)

¹⁶ M. Grgić i V. Bilas, *Međunarodna ekonomija*, Zagreb, Lares Plus d.o.o., 2008., str. 348.

3) FDI poduzeće potražuje poluproizvode potrebne za daljnju proizvodnju i tako omogućuje lokalnim poduzećima da imaju koristi od ekonomije razmjera¹⁷

Izravna inozemna ulaganja imaju utjecaj i na zaposlenost ovisno o tome prevladavala li supstitutivnost ili komplementarnost inozemnih izravnih investicija i izvoza te isto vrijedi i za uvoz. Ako postoji komplementarnost inozemnih izravnih ulaganja i izvoza tada će se povećati izvoz zbog inozemnih izravnih ulaganja te će doći do povećanja domaće zaposlenosti. U ovom slučaju zaposlenost u izvoznom sektoru ustupa mjesto zaposlenosti u sektoru gospodarstva koje prima inozemna ulaganja. S druge strane, ako prevladava supstitutivnost inozemnih izravnih ulaganja i uvoza moguće je povećanje zaposlenosti jer stranom investicijom koja je nastala poduzeće dolazi u situaciju da domaće tržište može opskrbiti proizvodima koji su se prije uvozili.

2.6.4. Utjecaj izravnih inozemnih ulaganja na investicije

Važno je utvrditi da li priljev inozemnih izravnih investicija povećava ili smanjuje ukupne investicije u zemlji. Kod zemalja u razvoju inozemne izravne investicije često potiču i ostale investicije koje uključuju i domaće što u konačnici rezultira povećanjem ukupnih investicija koje vode prema rastu i razvoju.

Izravna inozemna ulaganja često ulaze u sektore u kojima već vlada konkurencija domaćih poduzeća te to može uzrokovati izlazak pojedinih tvrtki iz tog sektora. To dovodi do smanjenja cjelokupnih investicija u određenom sektoru što u konačnici rezultira smanjenjem investicija u gospodarstvu. U slučaju da inozemne izravne investicije ulaze u novi sektor to će uvelike utjecati na gospodarski razvitak i povećanje ukupnih investicija.

2.6.5. Motivi zemalja davateljica i primateljica

Temelj svake zemlje koja prima ili daje izravna inozemna ulaganja je ostvarivanje koristi, odnosno profita.

¹⁷ B. Sisek, *Strane izravne investicije u Hrvatskoj – uzroci neuspjeha*, Zagreb, Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, 2005., str. 92.

Zemlja primateljica izravnih inozemnih ulaganja mora osigurati sredstva i što bolju klimu kako bi do nje dospjeli što veći dokovi inozemnih izravnih investicija. U današnje vrijeme postoji velika konkurencija u privlačenju inozemnih izravnih investicija između razvijenih i nerazvijenih zemalja. Kako bi se izravna ulaganja što uspješnije privukla zemlja treba provesti odgovarajući tretman stranih investitora, usmjeriti se na promociju i zaštitu stranih investitora te je potrebno što više smanjiti prepreke inozemnim ulaganjima.

Faktori privlačnosti izravnih inozemnih ulaganja su prirodno okruženje, odnosno lokacija, političko i kulturno okruženje, dostupnost prirodnih resursa, veličina tržišta, transportni troškovi, optimizacija portfelja, kvaliteta infrastrukture i poslovnog okruženja te drugi. Prirodno okruženje i geostrateški položaj smatraju se jednim od temeljnih faktora privlačnosti. Zemlje koje odluče investirati u drugu zemlju prvobitno ih privuku njihov geografski položaj i prirodna bogatstva. Motivi zemalja primateljica inozemnih izravnih investicija temelje se na društvenim koristima koje će u konačnici ostvariti. Neke od njih su pozitivan gospodarski rast, utjecaj na vanjsku trgovinu i zaposlenost, zaštita okoliša te transfer znanja, tehnologija i vještina. Motivi zemlje davateljice izravnih inozemnih ulaganja kriju se u formiranju novih investicijskih projekata na područjima u kojima su niži troškovi poslovanja te radne snage, širenju primarne djelatnosti i jačanju konkurentnosti na tržištu. Izravna ulaganja predstavljaju oblik prodiranja na inozemna tržišta te ona mogu poslužiti mnogim strateškim ciljevima.

Motivi zemalja davateljica moraju se očitovati u razlici između prihoda i rashoda multinacionalne tvrtke i u profitu. Ciljevi svake multinacionalne tvrtke prodiranje su na strana tržišta kako bi proširili svoj utjecaj i u konačnici prevladali na tržištima prema kojima se šire.

3. Slučaj Republike Hrvatske

Republika Hrvatska srednjoeuropska je i sredozemna zemlja s odličnim geostrateškim položajem i izlaskom na more. Hrvatska, nakon osamostaljenja prolazi kroz proces tranzicije te se suočava s brojnim problemima i nastoji se što prije otvoriti prema stranim tržištima. Veliki problem predstavlja mali priljev greenfield investicija koje su ključne za gospodarski razvitak i konkurentnost, čime bi Hrvatska postala privlačnija stranim ulagačima. Tako bi došlo do otvaranja novih proizvodnih kapaciteta i samim time novih radnih mjesta koje bi povećale zaposlenost.

Hrvatsku, kao i ostale tranzicijske zemlje karakterizira visoka stopa nezaposlenosti, zastarjeli pogoni i smanjena gospodarska aktivnost. Tijekom osamdesetih godina prošlog stoljeća u Hrvatskoj dolazi do pojave dezinvestiranja koje se kasnije nastavilo i u devedesetim godinama. Prelazak s planskog na tržišno gospodarstvo donio je mnoge promjene, a i probleme. Hrvatska se počela okretati prema stranom kapitalu koji omogućava veći pritek nove tehnologije koja u konačnici omogućava i brži privredni rast. Gospodarstva koja su bila uključena u planski sustav nisu dozvoljavala nikakvo dospijeće stranog kapitala u svoju zemlju jer su smatrali da je to štetno te da im ne donosi nikakvu korist. Tako je Republika Hrvatska počela slijediti trendove te se time počela odvajati od prijašnjeg planskog sustava. U početku, kada se Hrvatska počela okretati prema stranom kapitalu, nije privlačila pažnju stranih investitora. To se uglavnom odnosilo na političko i gospodarsko stanje izazvano Domovinskim ratom, uslijed kojeg je došlo do velikih šteta i gubitaka.

Nakon osamostaljenja ispostavilo se da priljev izravnih inozemnih ulaganja donosi brojne koristi za ekonomski razvoj te se tako može omogućiti zatvaranje poglavlja privatizacije.

3.1. Bruto investicije u RH

Općenito, bruto investicije predstavljaju ukupan trošak, točnije, ulaganje u fizički kapital uključujući i deprecijaciju kapitala.

Tablica 1. prikazuje ukupne bruto investicije u razdoblju od 2000. godine do 2015. godine izražene u tisućama kuna.

Tablica 1. Ukupne bruto investicije u razdoblju od 2000. do 2015. godine u tisućama kuna

Godine	Iznos bruto investicija
2000.	30 647 344
2001.	33 201 583
2002.	40 732 380
2003.	54 955 372
2004.	56 430 161
2005.	59 209 772
2006.	71 039 479
2007.	78 243 357
2008.	83 729 423
2009.	67 461 274
2010.	48 337 243
2011.	46 628 601
2012.	44 116 624
2013.	45 136 163
2014.	46 570 639
2015.	46 439 588

Izvor: izrada autora; prema DZS, <https://www.dzs.hr/> (pristupljeno 19. rujna 2017.)

Iz Tablice 1. vidljiv je kontinuirani rast bruto investicija od 2000. do 2008. godine kada je iznos bruto investicija dosegnuo vrhunac te je on iznosio 83 729 423 tisuće kuna. Nakon toga slijedi značajan pad investicija u 2009. godini koji je uzrokovan ekonomskom krizom te se on nastavio u narednim godinama gdje bruto investicije nisu ostvarile značajan skok niti se približile iznosu investicija iz 2003. godine kada je on iznosio 54 955 372 tisuće kuna.

U nastavku slijedi Tablica 2. koja prikazuje dio bruto investicija u novu i rabljenu dugotrajnu imovinu prema djelatnosti investitora i vrstama imovine u 2015. godini izražene u tisućama kuna (ukupno) i postocima.

Tablica 2. Bruto investicije u novu i rabljenu dugotrajnu imovinu prema djelatnosti investitora i vrstama imovine u 2015. godini u tisućama kuna (ukupno) i postocima

Djelatnost investitora	Ukupno	Građevinski objekti, prostori i građevine	Postrojenja i oprema s montažom	Transportna imovina	Biološka imovina	Intelektualna imovina	Ostala imovina
Ukupno	46 439 588	21 721 632	13 716 646	5 658 259	606 727	1 729 724	3 006 600
Poljoprivreda Šumarstvo Ribarstvo	1 414 110	30,48%	19,04%	6,62%	38,32%	0,17%	5,37%
Rudarstvo i vađenja	1 336 726	35,70%	58,14%	1,26%	-	3,63%	1,27%
Prerađivačka industrija	6 316 718	28,16%	58,05%	5,59%	0,64%	2%	5,56%
Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	3 178 230	35,23%	57,47%	3,8%	0,006%	2,38%	1,1%
Opskrba vodom, sanacija okoliša	2 264 058	81,67%	9,86%	4,88%	0,009%	0,58%	3%
Građevinarstvo	2 857 308	76,57%	9,76%	4,55%	0,01%	0,49%	8,56%
Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala	3 162 930	40,89%	29,57%	9,78%	0,17%	6,8%	12,78%
Prijevoz i skladištenje	5 046 810	57,16%	6,81%	28,24%	0,03%	1,37%	6,39%
Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	3 080 588	66,27%	25,81%	1%	0,38%	0,42%	6,12%
Informacije i komunikacija	2 951 995	11,6%	54,73%	0,3%	-	20,47%	12,9%

Izvor: izrada autora; prema DZS, <https://www.dzs.hr/> (pristupljeno 15. srpnja 2017.)

Prema djelatnosti investitora najveći iznos bruto investicija odnosi se na prerađivačku industriju u iznosu od 6 316 718 tisuća kuna. Nju slijedi investicije u javnu upravu i obranu te obvezno socijalno osiguranje u iznosu od 5 656 996 tisuća kuna. Na područja obrazovanja i djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi odlaze znatno manji iznosi kao što su za obrazovanje 643 435 tisuća kuna te djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi sa 624 062 tisuća kuna. Prema vrstama imovine najveći dio investicija odlazi na građevinske objekte, prostore i građevine, dok se najmanji iznos odnosi na biološku imovinu koji iznosi 606 727 tisuća kuna.

3.2. Strane direktne investicije u RH

U nastavku su analizirana izravna inozemna ulaganja u Hrvatsku s tri aspekta: prema godinama, prema djelatnostima te prema zemlji ulagaču. Važno je analizirati izravna inozemna ulaganja prema godinama, tj. vremenskoj dinamici jer je nakupljanje takve vrste ulaganja vrlo važno u privlačenju daljnjih ulaganja. Kada se govori o analizi izravnih inozemnih ulaganja prema djelatnostima, tokovi ulaganja ispituju se na osnovi stupnja tehnološke razine proizvodnje. Postoji nekoliko karakteristika zemlje ulagača, kao što su geografska različitost te kultura poslovanja. Svaka zemlja ima svoju karakterističnu kulturu poslovanja, čak i danas u vrijeme snažne globalizacije, razlikuje se kultura poslovanja u Njemačkoj, Italiji i Velikoj Britaniji.

„Kako je ključni uvjet priljeva inozemnih investicija bila stabilizacija makroekonomskih pokazatelja te privatizacija, Hrvatska je, usprkos velikim ljudskim gubicima i ratnim štetama, uspješno primijenila anti – inflacijski program. Makroekonomski agregati su stabilizirani gotovo isključivo unutarnjim hrvatskim naporom, a stabilizacijska je politika dala osobito dobre rezultate u općoj razini cijena, jer je endemska hiper inflacija u prethodnim razdobljima u vrlo kratkom razdoblju transformirana u situaciju sa stabilnom razinom cijena, praktički bez inflacije, te punom internom i parcijalnom eksternom konvertibilnošću nacionalne valute. Prekinuto je deficitarno financiranje javne potrošnje što je činilo primarni izvor inflacije, te je uravnotežena bilanca plaćanja prema inozemstvu.“¹⁸

3.2.1. Analiza stranih direktnih investicija kroz vrijeme

3.2.1.1. Strane direktne investicije u RH od 1993. do 2000. godine

U razdoblju 1991./1995. dominiraju pojedinačno male investicije u srednja i mala poduzeća, te ulaganja u naravi. Efekt različitog tretiranja investicijskih tijekomova osobito ulaganja u naravi razvidan je analizi njemačkih ulaganja, kao najvećeg pojedinačnog investitora u Hrvatsku u tom razdoblju. Ukupna ulaganja u Hrvatsku u prvom dijelu tranzicijskog razdoblja 1991. – 1994. koncentrirana su na ulaganja u stvarima, tako da ulaganje u novcu, dakle u

¹⁸ V. Veselica, D. Vojnić, J. Sirotković, I. Družić, G. Družić i S. Bratko, *Gospodarska i socijalna zbilja Hrvatske. Stanje i perspektive*. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti. Hrvatsko društvo ekonomista, 2001., str. 414.

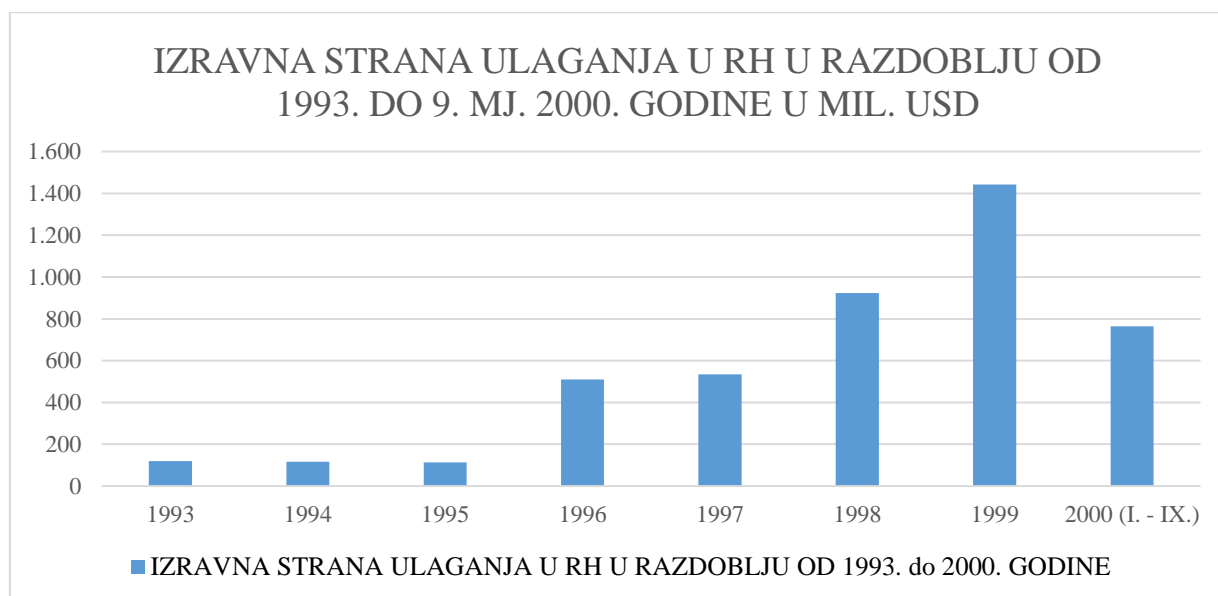
stvarnom likvidnom kapitalu, čine svega 34% ukupnih investicija. Njemačka ulaganja koja čine 35% ukupnih ulaganja u Hrvatsku, također su prevalentno ulaganja u naravi, pa ulaganje u novcu također čini 34% ukupnih njemačkih ulaganja. Zabrinjavajući trend nije toliko uočljiv u visini koliko u dinamici strukture investicija. Na početku tranzicijskog procesa, ulaganja u novcu činila su 75% njemačkih investicija, a dvije godine kasnije svega 13%.

U godinama od 1995. do 2000. godine struktura ulaganja znatno se promijenila. Republika Hrvatska zbog privatizacije banaka i velikih tvrtki počinje se uključivati u međunarodno financijsko tržište. Prevladavaju krupna ulaganja u financijski sektor te u industriju građevinskog materijala, farmaceutsku i prehrambenu industriju. Najzanimljivija ulaganja odnose se na nove projekte koji značajno utječu na gospodarski rast i otvaraju nova radna mjesta. Tijekom tog razdoblja nije došlo do značajnih greenfield investicija već je inozemno investiranje bilo usmjereno na otkup državnog vlasništva čime investicije utječu na stabilizaciju, ali ne i na razvitak cjelokupnog gospodarstva.

Tijekom navedenih razdoblja možemo razlikovati strukturu i volumen inozemnih ulaganja. U prvom razdoblju inozemna ulaganja bila su vrlo niska i nisu imala značajan utjecaj na gospodarstvo. Dok u drugom razdoblju dolazi do sve jačeg investiranja u europske zemlje pa tako i u Hrvatsku, što se u konačnici odrazilo i na cjelokupno gospodarstvo.

Iz Grafikona 1. slijedi detaljniji prikaz izravnih stranih ulaganja u Republiku Hrvatsku u razdoblju od 1993. do 9. mjeseca 2000. godine izražen u milijunima američkih dolara.

Grafikon 1: Izravna strana ulaganja u RH u razdoblju od 1993. do 9. mjeseca 2000. godine u mil. USD

Izvor: izrada autora; prema Babić, A., Pufnik, A., Stučka, T.: (2001) *Teorija i stvarnost inozemnih izravnih ulaganja u svijetu i u tranzicijskim zemljama s posebnim osvrtom na Hrvatsku*. Zagreb: HNB (pristupljeno 15. srpnja 2017.)

U Hrvatsku je od 1993. do 9. mjeseca 2000. godine uloženo oko 4,5 milijarde USD inozemnih izravnih ulaganja. Hrvatska se na početku sporo otvarala prema inozemnom kapitalu da bi se nakon određenog vremena ostvario značajniji pomak. Rezultat sporijeg priljeva nestabilna su društvena i politička situacija u regiji zbog koje je bilo vrlo teško privući strane ulagače te je bio potreban određeni period da bi se situacija ponovno vratila u poželjno gospodarsko stanje i ostvarila povoljna ulagačka klima. U razdoblju od 1993. do 1995. godine nije bilo značajnih inozemnih priljeva, tek 1996. godine vidljiv je značajniji skok koji je iznosio 509.534 mil. USD. Taj rastući trend nastavio se i u daljnjim godinama te se 1999. godine dogodio najznačajniji pomak u priljevu stranih izravnih investicija koji je iznosio 1.442.139 mil. USD. Hrvatska je uvidjela prednosti koje dolaze od stranih investicija te je i u daljnjim godinama nastojala privući što više stranog kapitala. Ulaganja koja su se dogodila uglavnom su se odnosila na brownfield investicije, a izostajale su greenfield investicije koje su od ključnog značaja za gospodarski razvoj.

Prema Tablici 3. najveći dio od ukupnog iznosa inozemnih izravnih investicija otpada na vlasnička ulaganja u iznosu od 3.627 mlrd USD, na ostala ulaganja odlazi 669.187 mil. USD, a na zadržane zarade 243.588 mil. USD. Najznačajniji priljev deviznih sredstava koji se pojavljuje u obliku vlasničkih ulaganja dogodio se 1999. godine te je iznosio 1.237 mlrd. USD. Najmanja vlasnička ulaganja ostvarila su se 1995. godine te su ona iznosila 113.955 mil. USD. Kod zadržane zarade najveći iznos ostvaren je do 9. mjeseca 2000. godine, a najmanji 1997. godine te je on iznosio 40.351 mil. USD. Što se tiče ostalih ulaganja zabilježen je negativan iznos koji se odnosio na područje sredstava. Kada je riječ o sektoru obveze najveći iznos ostvaren je 1998. godine.

Tablica 3. Izravna ulaganja (1993. – IX. mj. 2000. godine) u mil. USD

Godine	Vlasnička Ulaganja		Zadržane zarade	Ostala Ulaganja				UKUPNO
	Sredstva	Obveze		Sredstva	Obveze	Sredstva	Obveze	
1993.	0	120.260	...	...	...	...	...	120.260
1994.	0	116.955	...	...	...	...	...	116.955
1995.	0	113.955	...	...	...	...	...	113.955

1996.	0	509.534	...	...	...	...	...	509.534
1997.	0	358.690	40.351	0	2.654	-7.952	140.764	534.506
1998.	0	625.998	68.264	0	0	-14.649	243.238	922.851
1999.	0	1.237.658	47.086	0	0	3.595	153.801	1.442.139
I. – IX. 2000.	0	544.001	87.888	0	-1.326	1.568	131.379	763.510
UKUPNO	0	3.627.052	243.588	0	1.328	-17.439	669.182	4.523.711

Izvor: izrada autora; prema Babić A., A. Pufnik i T. Stručka, *Teorija i stvarnost inozemnih izravnih ulaganja u svijetu i u tranzicijskim zemljama s posebnim osvrtom na Hrvatsku*, Hrvatska narodna banka, 2001., <http://old.hnb.hr/publikac/pregledi/p-009.pdf>, (pristupljeno 15. srpnja 2017.)

3.2.1.2. Strane direktne investicije u RH od 2000. do 2011. godine

U vremenskom periodu od 2000. do 2011. godine s obzirom na svoje proporcije Republika Hrvatska uspjela je privući zadovoljavajuću veličinu inozemnih izravnih investicija. Najveći dio kapitala odnosi se na preuzimanje vlasničkih udjela putem privatizacije. Ti prihodi uglavnom su bili usmjereni na popunjavanje proračunskih manjkova, kao i u prethodnom promatranom razdoblju veliki problem koji se nameće je nedostatak greenfield investicija.

Pritok investicija bio je veći nego u prethodnom razdoblju, ali se ponovo javlja problem strukture i vrste investicija te njihov učinak na nacionalno gospodarstvo. U navedenih deset godina Hrvatska je ostvarila 21.129 milijunima eura i na taj način je postala jedna od uspješnijih država srednje i istočne Europe. Značajni priljevi inozemnih izravnih investicija ostvareni su 2005. i 2008. godine. Nakon tih godina nastupila je ekonomska kriza i došlo je do pada investicija te se stanje počelo popravljati tek 2011. godine, ali pritom nije bilo prevelikih pomaka. U Tablici 4. detaljnije su prikazana inozemna ulaganja u vremenskom razdoblju od 2000. do 2011. godine.

Tablica 4. Inozemna ulaganja (2000. – 2011. godine) u mil. eur

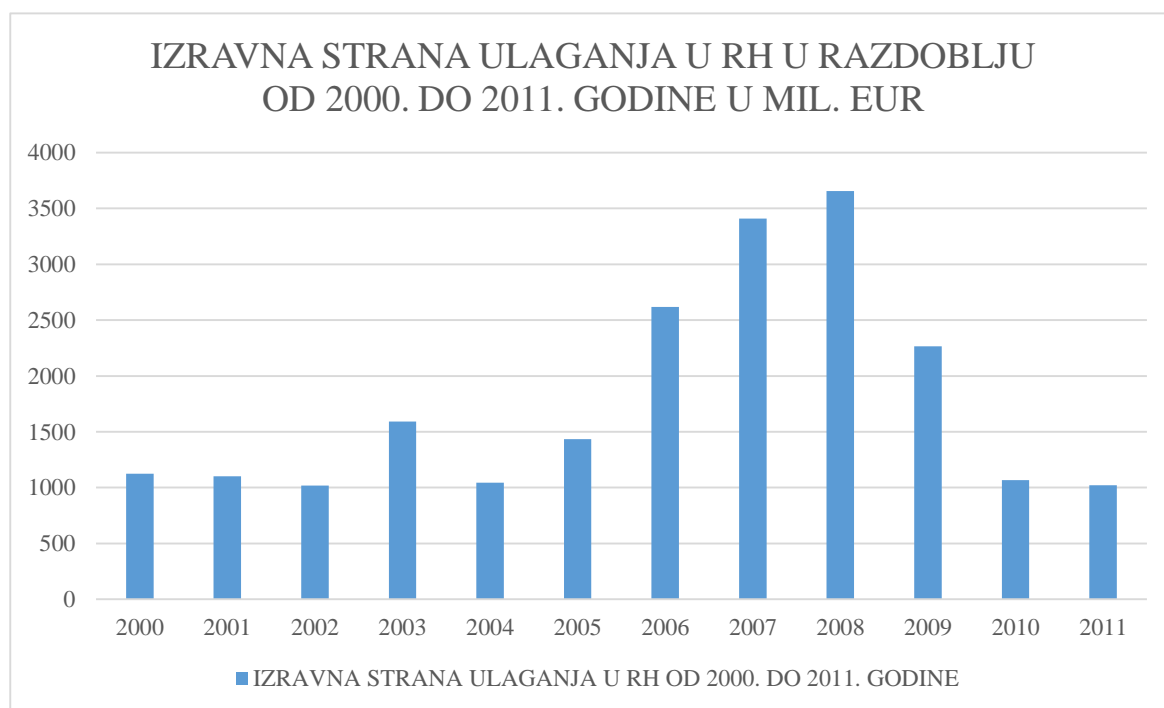
Godine	Imovina			Obveze		
	Vlasnička ulaganja	Zadržana dobit	Dužnički instrumenti	Vlasnička ulaganja	Zadržana dobit	Dužnički instrumenti
2000.	37,4	8,5	5,5	749,1	86,8	241,3

2001.	125,9	19,8	-9,9	911,1	187,9	30,2
2002.	592,8	8,3	7,7	718,3	160,9	138,6
2003.	71,4	31,7	15,3	762,4	587,9	238,8
2004.	93,5	165,8	23,6	320,3	291,7	428,4
2005.	79,7	63,8	37,5	800,6	570,4	65,2
2006.	150,0	63,5	6,4	1.574,5	703,7	319,0
2007.	98,8	123,3	27,3	2.188,1	483,3	719,7
2008.	817,2	118,6	45,8	1.882,8	508,5	333,8
2009.	1069,3	-117,1	-2,9	455,9	287,4	1.212,2
2010.	-280,8	7,3	386,0	261,9	530,5	-160,9
2011.	-129,2	-7,4	-15,1	1.845,4	276,9	-907,2

Izvor: izrada autora; prema HNB – u , <http://www.hnb.hr> (pristupljeno 15. srpnja 2017.)

Prema tablici 4. najveći iznosi vlasničkih ulaganja na području imovine ostvareni su 2008. i 2009. godine dok se negativni iznosi bilježi za dvije susjedne godine a to su 2010. i 2011. U području obveza najveći iznos vlasničkih ulaganja dogodio se 2007. i 2008. godine te je nakon toga došlo do naglo pada te ponovnog uspona u 2011. godini.

Grafikon 2. Izravna strana ulaganja u RH u razdoblju od 2000. do 2011. godine u mil. eur

Izvor: izrada autora; prema HNB – u , <http://www.hnb.hr> (pristupljeno 15. srpnja 2017.)

Prema gore prikazanom Grafikonu 2. vidljivo je da je najveći priljev izravnih inozemnih ulaganja ostvaren u razdoblju od 2005. do 2008. godine te je nakon toga počeo padati. U prvim godinama promatranog razdoblja nema značajnijih pomaka u priljevu izravnih inozemnih investicija. Godine 2008. dostignut je vrhunac te je ukupan iznos stranih inozemnih investicija iznosio 3 655, 2 milijuna eura. Nakon te godine zabilježen je pad te su 2009. godine izravna inozemna ulaganja iznosila 2 264,8 milijuna eura što je gotovo 1,5 milijuna eura manje. Takav nagli pad uzrokovan je ekonomskom krizom te se on nastavio u sljedećim godinama. Do oporavka dolazi u 2011. godini, ali on nije bitno popravio nastalu situaciju.

3.2.1.3. Strane direktne investicije u RH od 2012. do 2017. godine

Razdoblje od 2012. do 1. tromjesečja 2017. godine obilježeno je djelovanjem globalne ekonomske krize koja se odrazila na slab priljev inozemnog kapitala u hrvatsko gospodarstvo. Osim toga, problem koji se nameće nedovoljan je kapacitet na lokalnoj i nacionalnoj razini, problem korupcije, nepredvidiv regulatorni okvir te netransparentnost.

U nastavku, Tablica 5. prikazuje inozemna ulaganja u razdoblju od 2012. do 1. tr. 2017. godine u milijunima eura.

Tablica 5. Inozemna ulaganja (2012. – 1. tr. 2017. godine) u mil. eur

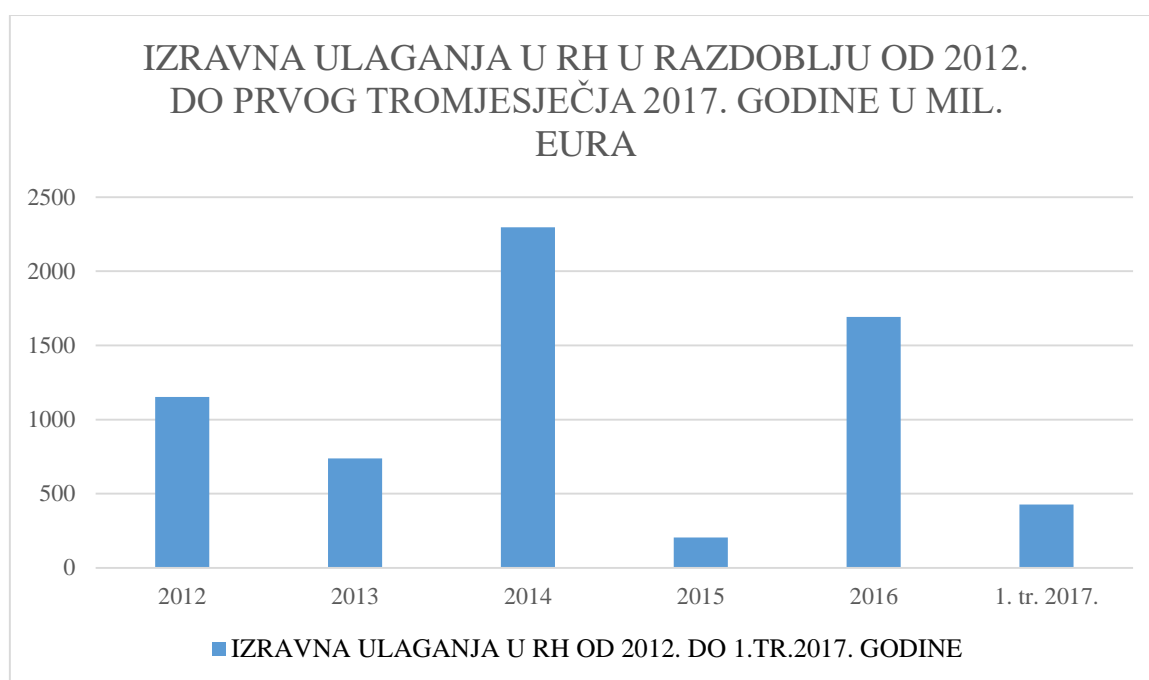
Godine	Imovina			Obveze		
	Vlasnička ulaganja	Zadržana dobit	Dužnički instrumenti	Vlasnička ulaganja	Zadržana dobit	Dužnički instrumenti
2012.	105,6	-70,8	-115,5	782,6	255,3	-216,7
2013.	56,0	-163,5	-40,3	659,4	-297,5	113,6
2014.	1556,6	-212,0	157,3	2228,0	-187,8	102,7
2015.	368,5	-263,3	76,4	1970,4	-790,2	-10,4
2016	46,2	-83,3	12,1	598,2	1108,4	56,6
1. tr. 2017.	137,8	28,0	65,9	130,1	137,5	229,3
Ukupno	5 334,6	-267,7	807,3	21 611,7	5 044,9	3 364,5

Izvor: izrada autora; prema HNB – u, <http://www.hnb.hr> (pristupljeno 15. srpnja 2017.)

Vlasnička ulaganja u području imovine najviša su bila 2014. godine te su ona iznosila 1 556, 6 milijuna eura, dok su najmanja bila 2016. godine kada su iznosila 46, 2 milijuna eura. U prvom tromjesečju 2017. godine zamijećen je pomak u odnosu na prethodnu godinu. S druge strane kod dijela obveza najviša vlasnička ulaganja ostvarena su u 2014. godini te se u narednim godinama bilježi pad.

Slijedi Grafikon 3. u kojem su prikazana izravna ulaganja u Republiku Hrvatsku u razdoblju od 2012. do prvog tromjesečja 2017. godine izražena u milijunima eura.

Grafikon 3. Izravna ulaganja u RH u razdoblju od 2012. do prvog tromjesečja 2017. godine u mil. eura

Izvor: izrada autora; prema HNB – u, <http://www.hnb.hr> (pristupljeno 15. srpnja 2017.)

Prema grafikonu 3. u razdoblju od 2012. godine pa sve do prvog tromjesečja 2017. godine najviše izravnih ulaganja ostvareno je 2014. godine dok je najmanje ostvareno godinu nakon. Godine 2016. bilježi se rast inozemnih izravnih ulaganja.

3.2.2. Analiza stranih direktnih investicija prema djelatnostima

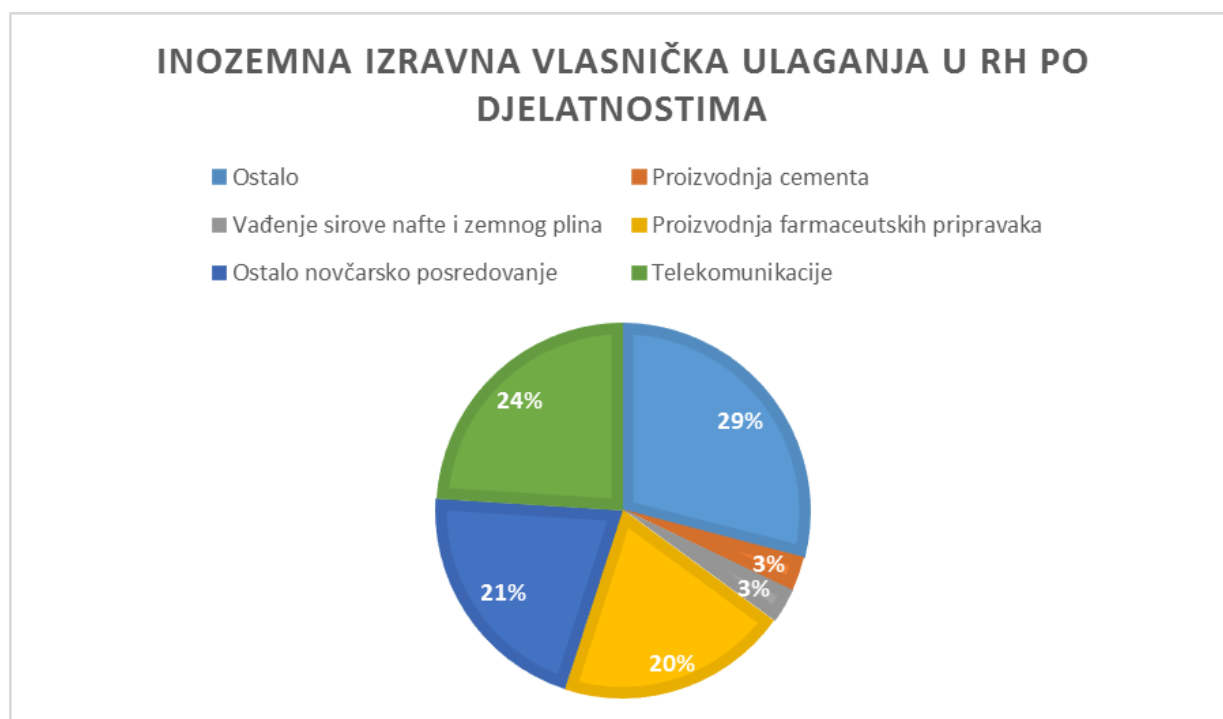
Struktura izravnih vlasničkih ulaganja u hrvatsko gospodarstvo okupljena je u nekoliko djelatnosti. Tako je 65% cjelokupnog ulaganja izvršeno u tri djelatnosti, i to u telekomunikacije (24%), ostalo novčarsko posredovanje (21%), te proizvodnju farmaceutskih pripravaka (20%).

Ulaganje u farmaceutsku proizvodnju i u novčarsko posredovanje čini kupovina GDR – ova Zagrebačke banke i Plive na međunarodnoj burzi (na Londonskoj burzi), dok su ulaganja u telekomunikacije osnivanje poduzeća VIP Net i privatizacija dijela Hrvatskog Telekoma.

„Osim u tri navedene djelatnosti, najveća su ulaganja izvršena u djelatnosti vađenja sirove nafte i zemnog plina te u proizvodnju cementa. Što se tiče izravnih inozemnih ulaganja u trgovinu na veliko ili malo, svega 4 – 4,5% ukupnih izravnih ulaganja odlazi na ovu djelatnost. Preostali postotak u iznosu oko 95% otpada na netrgovinske djelatnosti, točnije djelatnosti kojima trgovina nije primarna. U skupinu djelatnosti u koje se najviše ulaže ulaze proizvodnja opeke, crijepa i slično (1,9%), proizvodnja industrijskih plinova (1,4%), proizvodnja piva (1,3%), i mineralne vode i osvježavajućih napitaka (1,3%), proizvodnja RTV odašiljača, aparata za telefoniranje i slično (1,2%) te proizvodnja sanitarne keramike (1,2%).“¹⁹

Na Grafikonu 4. slikovito je prikazano pet djelatnosti u koje se najviše ulaže, a to su: vađenje sirove nafte i zemnog plina, ostalo novčarsko posredovanje, proizvodnja cementa, proizvodnja farmaceutskih pripravaka te telekomunikacije. Ovaj grafikon prikazuje stanje na dan 8. veljače 2001. godine.

Grafikon 4. Inozemna izravna vlasnička ulaganja u RH po djelatnostima

Izvor: izrada autora; prema Babić A., A. Pufnik i T. Stručka, *Teorija i stvarnost inozemnih*

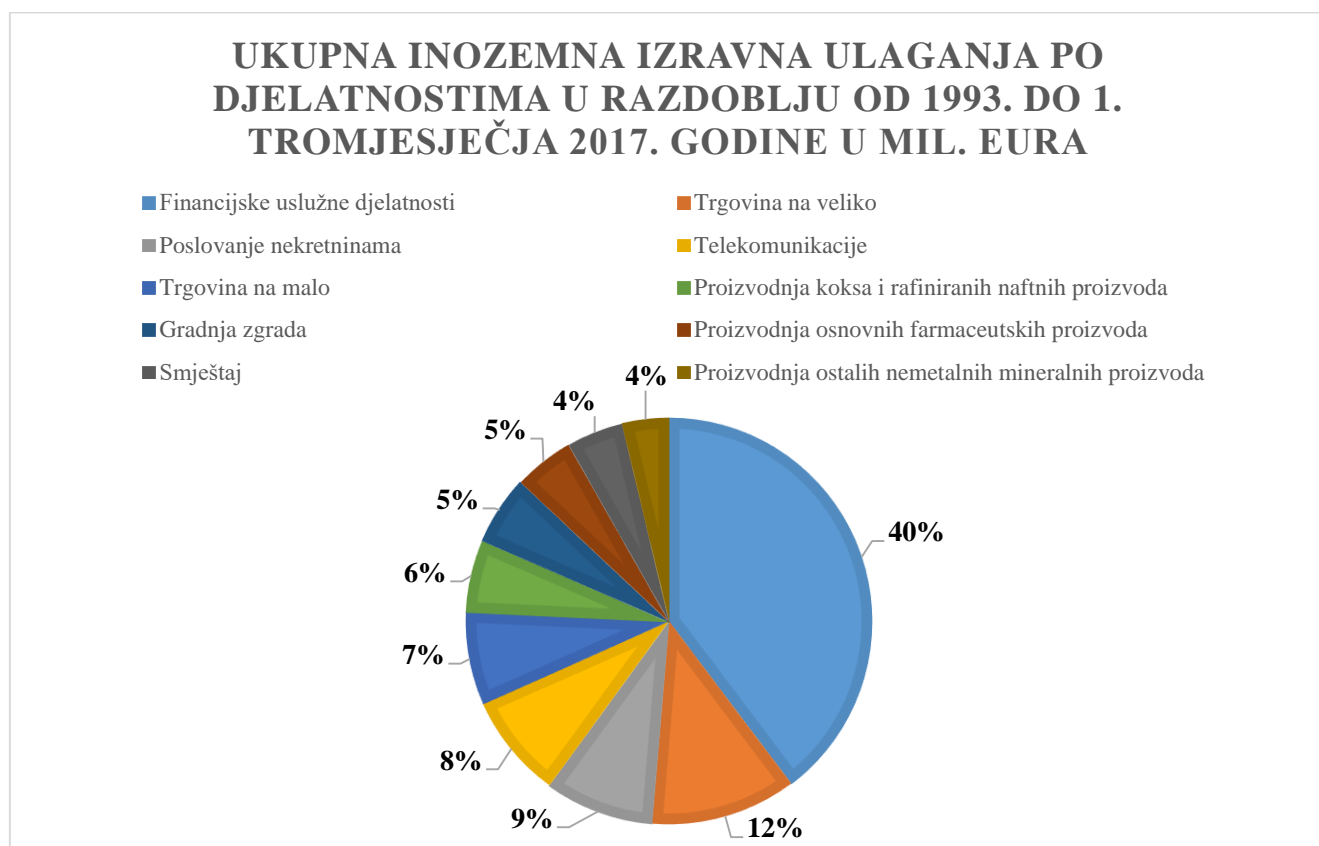
¹⁹ A. Babić, A. Pufnik i T. Stručka, *Teorija i stvarnost inozemnih izravnih ulaganja u svijetu i u tranzicijskim zemljama s posebnim osvrtom na Hrvatsku*, Hrvatska narodna banka, 2001., str. 20.

izravnih ulaganja u svijetu i u tranzicijskim zemljama s posebnim osvrtom na Hrvatsku, Hrvatska narodna banka, 2001., <http://old.hnb.hr/publikac/pregledi/p-009.pdf>, (pristupljeno 15. srpnja 2017.)

Nakon 2000. godine pa sve do 2011. godine većina izravnih stranih investicija odnosila se na djelatnosti koje nisu bile usmjerene ka izvozu. Ulaganja u takve vrste djelatnosti dovode do pada konkurentnosti, izvoza, pa u konačnici i pada zaposlenosti. U tom razdoblju najviše se ulagalo u sektore poslovanja nekretninama, ostale poslovne djelatnosti, vlasnička ulaganja u nekretnine, financijsko posredovanje te trgovina na veliko i malo. Godine 2015. najviše izravnih ulaganja uslijedilo je preuzimanjem Tvornice duhana Rovinj (djelatnost proizvodnja duhana) i to 518,3 milijuna eura. Nakon toga slijedi ulaganje u nekretnine, dok su sve ostale djelatnosti ostvarile vrlo niska ulaganja.

U nastavku je grafički prikaz deset djelatnosti u koje se najviše ulagalo u navedenom razdoblju.

Grafikon 5. Ukupna inozemna izravna ulaganja po djelatnostima u razdoblju od 1993. do 1. tromjesječja 2017. godine u milijunima eura, Obveze

Izvor: izrada autora; prema HNB – u, <http://www.hnb.hr> (pristupljeno 15. Srpnja 2017.)

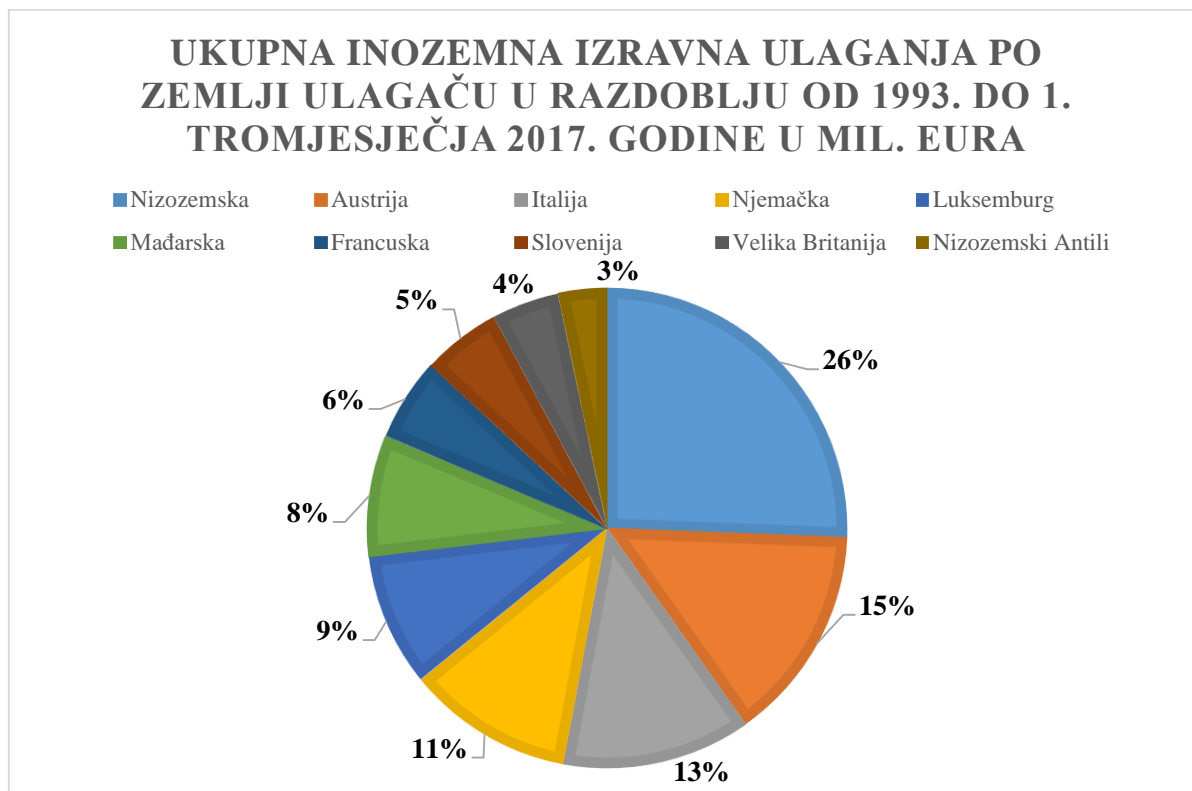
U promatranom razdoblju od 1993. do prvog tromjesečja 2017. godine najveći broj inozemnih izravnih ulaganja odlazi u sektor financijskih uslužnih djelatnosti te taj broj iznosi 9 530 mil. eura. Iako taj sektor u početnim godinama nije bio dovoljno atraktivan ulagačima, s godinama je dobio na važnosti te se od 1993. godine gotovo svake naredne godine bilježi kontinuirani rast, te kako bi u konačnici postao sektor u koji se najviše ulaže. Djelatnost koja ga slijedi je trgovina na veliko u koju se na početku više ulagalo od financijske uslužne djelatnosti no tijekom daljnjih godina iznos ulaganja bio je manji u odnosu na financijske djelatnosti. Sektor koji je doživio najveći procvat su telekomunikacije u koje se zanemarivo ulagalo do 1999. godine da bi se te godine u navedeni sektor uložilo 841,7 mil. eura. Navedeni sektor bilježi pozitivan porast sve do 2005. godine kada je došlo do negativnog rasta od 172,6 mil. eura. Poput telekomunikacija sektor proizvodnje osnovnih farmaceutskih proizvoda bio je zapostavljen sve do 1996. godine kada je iznos izravnih inozemnih ulaganja iznosio 223,2 mil. eura. Od 2015. godine bilježi se negativan rast tog sektora pa sve do danas.

3.2.3. Analiza stranih direktnih investicija prema zemlji ulagaču

Najveći broj inozemnih izravnih ulaganja u Republiku Hrvatsku dolazi iz zemalja Europske Unije. Geografska diverzifikacija stranih ulaganja vrlo je bitan faktor koji utječe na povećanje broja zemalja ulagača. No, kod Hrvatske najveća koncentracija izravnih ulaganja odlazi u europske zemlje kao što su Nizozemska, Austrija i Njemačka. U 90 – tim godinama dolazi do pomaka u izravnim inozemnim investicijama te se pojavljuju novi partneri kao što su Sjedinjene Američke Države i Luksemburg te na taj način Hrvatska se počela otvarati prema stranom kapitalu.

U nastavku slijedi Grafikon 6. koji prikazuje ukupna inozemna izravna ulaganja po zemlji ulagaču u razdoblju od 1993. godine do prvog tromjesečja 2017. godine u milijunima eura, obveze.

Grafikon 6. Ukupna inozemna izravna ulaganja po zemlji ulagaču u razdoblju od 1993. do 1. tr. 2017. godine u milijunima eura, Obveze

Izvor: izrada autora; prema HNB – u, <http://www.hnb.hr> (pristupljeno 15. srpnja 2017.)

Prikazani Grafikon 6. slikovito pokazuje 10 zemalja koje su najviše ulagale u Hrvatsku u razdoblju od 1993. do 1. tr. 2017. godine.

Zemlja koja je u razdoblju od 1993. do 1. tr. 2017. godine najviše ulagala u Hrvatsku je Nizozemska te se taj iznos popeo do 6 648,6 mil. eura. Nju slijedi Austrija sa 3 789,9 mil. eura. Austrija je najviše ulagala u Hrvatsku do 2014. godine, te godine zabilježen je negativan porast od 206,3 mil. eura. Te iste godine je Nizozemska napravila najveći iznos izravnih inozemnih ulaganja u RH tijekom cijelog promatranog razdoblja i taj broj iznosi 2 408,1 mil. eura. Nakon 2014. godine zabilježen je negativan trend izravnih inozemnih ulaganja od strane Austrije koji se nastavio kroz 2015. i 2016. godinu. Godine 2016. dosegnuo je vrhunac sa -1 362,5 mil. eura. Ta se situacija počela popravljati u 2017. godini. Njemačka se nalazi na četvrtom mjestu prema količini ulaganja u Hrvatsku te igra veliku ulogu prilikom napretka Hrvatske u 90 – im godinama. Mađarska i Francuska na početku promatranog razdoblja nisu imale zamjetnu ulogu u ulaganjima u Republiku Hrvatsku. Francuska je počela sa značajnijim ulaganjima 1996. godine, dok se Mađarska priključila godinu kasnije. Nakon tih godina obje države postaju vrlo bitan faktor na gospodarskoj sceni Republike Hrvatske.

3.3. Agencija za investicije i konkurentnost (AIK)

Agencija za investicije i konkurentnost ima značajnu ulogu kod realizacije investicijskih projekata, pružanje brojnih usluga investitorima te stvaranje povoljne klime za investiranje kako bi unaprijedila poslovno okruženje i jačala konkurentnost Hrvatske. Ona je Agencija Vlade Republike Hrvatske te je njezina temeljna obaveza promicanje Hrvatske kao poželjne investicijske destinacije.

„Misija AIK-a je da uslugama i profesionalnim odnosom omogući ulagačima da uspješno i brzo ostvare svoje poslovne projekte u Republici Hrvatskoj i da svojim djelovanjem kroz poticanje specijalizacije sektora, stvaranje klastera konkurentnosti te identificiranje mjera za pojednostavljenje poslovanja podigne razinu konkurentnosti u RH.“²⁰

Agencija za investicije i konkurentnost nastoji pružiti svu potrebnu pomoć kako domaćim, tako i stranim investitorima kako bi se ostvario maksimalni poslovni potencijal pojedinog investicijskog projekta. Agencija nastoji putem privlačenja i poticanja investicija podignuti razinu konkurentnosti gospodarstva Republike Hrvatske te poticati rast i razvoj koji će se temeljiti na znanju, proizvodima i uslugama koji će otvarati nova radna mjesta i tako biti usmjerena prema povećanju zaposlenosti. AIK nastoji da investitori brzo i uspješno ostvare svoje projekte te pritom pomognu u jačanju konkurentnosti.

Prilikom promoviranja Hrvatske kao poželjne investicijske destinacije nastoji se pripremiti i organizirati ciljane konferencije o mogućim investiranjima u Hrvatsku te je vrlo bitno koordiniranje promotivnih aktivnosti na međunarodnom tržištu. Investicijski projekti realiziraju se kroz pružanje potrebnih informacija o poslovnim mogućnostima, pružanje podrške investicijskim projektima u svim fazama realizacije te priprema projekata za investiranje. Kako bi došlo do jačanja konkurentnosti hrvatskog gospodarstva potrebno je ukloniti administrativne prepreke koje čine veliki kamen spoticanja prilikom ostvarivanja brojnih investicijskih projekata te je potrebno unaprijediti investicijsko okruženje i stvoriti poželjnu investicijsku klimu.

²⁰Agencija za investicije i konkurentnost, <http://www.aik-invest.hr/o-nama/>

3.4. Zašto investirati u Hrvatsku?

Investicije imaju veliku važnost za budućnost i modernizaciju svake zemlje, pa tako i Hrvatske. Bitni čimbenici za lokaciju investicija su izgrađena osnovna i poslovna infrastruktura, stabilni makroekonomski pokazatelji, politički okvir koji ima ogroman značaj za privlačenje investitora te geostrateški položaj. Jedan od bitnih čimbenika je i zakonodavni okvir u kojem Hrvatska zaostaje u odnosu na ostale razvijene europske zemlje i čini prepreku prema budućim investicijama. Veliku ulogu pri odabiru investicijskog područja igra i veličina nacionalnog tržišta, što znači da će strani investitori prije investirati na veliko nacionalno tržište. Vrlo je bitna i struktura nacionalnog tržišta te kakav pristup zemlja ima na svjetsko i regionalno tržište.

Tehnološka spremnost i visoko obrazovanje domaćeg stanovništva igraju veliku ulogu u jačanju konkurentnosti neke zemlje i privlačenju investicija koje su od velikog značaja za gospodarski rast. Republika Hrvatska shvaća važnost investicija te pokušava osigurati što bolju investicijsku klimu i uvjete koji bi osigurali nove i poželjne investicije.

Neki od razloga koji Hrvatsku čine odličnom destinacijom za investitore:

- sigurnost
- odličan geostrateški položaj
- mlada i obrazovana radna snaga
- pristup europskom tržištu
- poslovno okruženje koje djeluje stimulatивно
- moderna prometna infrastruktura

Kako bi se potaknula investiranja Republika Hrvatska nastoji ukloniti prepreke koje stoje na putu pri realizaciji investicijskih projekata. Te promjene usmjerene su na uglavnom na zakonodavni i institucionalni okvir za ulaganja te se time želi postići što brži i efikasniji administrativni postupci koji su usko vezani uz investicije. Republika Hrvatska je donijela zakon o poticanju i unaprjeđenju investicijskog okruženja kojim želi putem različitih mjera poboljšati investicijsku klimu te privući što više novih investitora s ciljem jačanja konkurentnosti nacionalnog gospodarstva.

4. ZAKLJUČAK

Svako nacionalno gospodarstvo želi biti što konkurentno i prepoznatljivo u svijetu. Da bi to postiglo mora jačati i unaprjeđivati svaku komponentu koja utječe na gospodarski rast i razvoj. Investicije kao značajan faktor rasta i razvoja potrebno je što bolje iskoristiti i na taj način poboljšati život svim stanovnicima neke države. Bez obzira radi li se o tržišno orijentiranoj privredi li netržišnoj potrebno je investirati u projekte koji će osigurati bolji životni standard i učiniti pojedino nacionalno gospodarstvo što konkurentnijim.

Investicije utječu na BDP agregatnom ponudom u dugom roku i agregatnom potražnjom u kratkom roku te se one smatraju jednom od glavnih sastavnica BDP koja najviše varira. Na promjene investicija važan utjecaj imaju faktori poput: kamatne stope, novih proizvoda, tehnološke promjene te politike poreza. Struktura, obujam i efikasnost investicija igraju veliku ulogu kod optimalnog privrednog rasta i razvoja pojedine zemlje. Prilikom investiranja potrebno je voditi računa o trenutačnoj prodaji, trenutačnoj kamatnoj stopi i očekivanjima u budućnosti. Optimalna raspodjela investicija prema pojedinim proizvodnim granama i sektorima je nužna za ravnomjerni i brzi razvoj gospodarstva. Strukturne promjene i opći razvoj su vrlo važan čimbenik prilikom odabira područja u koje se želi investirati. Uvid u ponašanje i utjecaj investicija daju nam teorije investicija. One pojedinačno objašnjavaju investicije s teorijskog i matematičkog aspekta te pritom možemo razlikovati nekoliko teorija investicija.

Vrlo bitna kategorija investicija su inozemna izravna ulaganja. U početku su se mnoge zemlje protivile takvim investicijama i smatrale su da one ne donose korist cjelokupnom gospodarstvu, no ubrzo se to stajalište počelo mijenjati i zemlje su uvidjele mnoge pozitivne učinke takvog načina ulaganja. Unatoč tome postoje mnoge rasprave upravo na tu temu i brojna mišljenja koja su potkrijepljena dokazima iz prakse koja ne idu u prilog inozemnim izravnim ulaganjima. Kako bi neka zemlja uspješno privukla strane ulagače mora pomoću različitih način osmisлити strategiju koja će biti ključna za pozicioniranje inozemnih izravnih investicija baš u njihovu zemlju.

Kod tokova inozemnih izravnih investicija razlikujemo motive koje imaju zemlje u koje se ulaže i zemlje davateljice inozemnih izravnih ulaganja. U današnje vrijeme postoji velika konkurencija u privlačenju inozemnih izravnih investicija te je potrebno osigurati što bolju investicijsku klimu. Zemlje davateljice inozemnih izravnih ulaganja nastoje na taj način prodrijeti na strana tržišta i svaka multinacionalna kompanija stremi takvom načinu širenja jer

time dobiva na ugledu, širi svoju djelatnost, jača konkurentnost te postaje sve više prepoznatljiva na međunarodnom tržištu. Njihov cilj je prodrijeti na tržište na kojima su manji troškovi poslovanja i radne snage te proširiti utjecaj na tom području. Motive se baziraju na odnosu između prihoda i rashoda koju bi ostvarili svojim poslovanjem. S druge strane motivi zemalja primateljica očituju se u povećanju zaposlenosti, transferu tehnologije, zaštiti okoliša te u konačnici pozitivan gospodarski rast. Njihovi ciljevi leže u društvenim koristima koje će ostvariti ako privuku strane investitore te je potrebno pažljivo razmotriti u koje sektore je potrebno privući investicije te kakav će one imati učinak na cjelokupno gospodarstvo.

Republika Hrvatska i njeno gospodarstvo obilježeno je burnom prošlošću. Nakon osamostaljenja Hrvatska prolazi kroz proces tranzicije te se poput ostalih tranzicijskih zemalja susreće s mnogo poteškoća te nastoji što prije završiti s tom etapom. Opustošena ratom, ostavljena je s brojnim gubicima na raznim područjima te je ponovni početak na ponekim područjima bio neizbježan. Iako Hrvatska ima odličan geostrateški položaj koji je od ogromnog značaja za strane investitore teško ih je uspijevala pridobiti na svoju stranu. To je rezultat spore birokracije te slabe poslovne infrastrukture. Uvjeti poslovanje u Republici Hrvatskoj pojedinim stranim poduzećima nisu bili privlačni te su je oni dugo vremena izbjegavali. No nakon određenog vremena Hrvatska se počele sve više okretati stranom kapitalu te je nastojala osigurati što bolju investicijsku klimu kako bi privukla investitore iz cijeloga svijeta.

Najveći priljev investicija dolazi iz zemalja Europske unije poput Austrije, Italije, Nizozemske te Njemačke. U početku se radilo o manjim investicijama koje nisu imala bitan značaj. U novije doba Republike Hrvatske dolazi do pomaka u priljevu inozemnih izravnih investicija, no i dalje se uglavnom radi o brownfield investicijama, a ne o greenfield investicijama koje su ključne za gospodarski razvitak. Ostvarivanjem značajnijeg priljeva inozemnih izravnih ulaganja Hrvatska bi postigla povećanje zaposlenosti i transfer tehnologije koji je vrlo bitan za proizvodnju zahtjevnijih i vrlo traženih proizvoda na međunarodnom tržištu. Republika Hrvatska treba ustrajati u privlačenju stranih i ostvarivanju domaćih investicija kako bi svojim stanovnicima osigurala bolji životni standard i potaknula proizvodnju u sektorima koji su zapostavljeni i tako nastojati ostvariti ekonomsko blagostanje.

LITERATURA

Knjige:

1. Babić, M., *Makroekonomija: Osmo izdanje*, Zagreb, MATE d.o.o., 1995.
2. Benić, Đ., *Makroekonomija*, Zagreb, Školska knjiga, d.d., 2016.
3. Bogunović, A. i S. Sharma, *Narodno gospodarstvo: Osnove teorije i prakse*, Zagreb, ART STUDIO AZINOVIĆ, 1995.
4. Grgić, M. i V. Bilas, *Međunarodna ekonomija*, Zagreb, Lares Plus d.o.o., 2008.
5. Pekota – Kopal, M., *Investicije u industriji i privredni razvoj*, Zagreb, Niro privredni vjesnik, 1988.
6. Veselica, V., D. Vojnić, J. Sirotković, I. Družić, G. Družić i S. Bratko, *Gospodarska i socijalna zbilja Hrvatske. Stanje i perspektive*. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti. Hrvatsko društvo ekonomista, 2001.

Članci:

1. Sisek, B. (2005) *Strane izravne investicije u Hrvatskoj – uzroci neuspjeha*, Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, vol. 3, no.1, 2005., str. 89 – 108. Dostupno na Hrčak (pristupljeno 15. srpnja 2017.)

Publikacije:

1. Babić A., A. Pufnik i T. Stručka, *Teorija i stvarnost inozemnih izravnih ulaganja u svijetu i u tranzicijskim zemljama s posebnim osvrtom na Hrvatsku*, Hrvatska narodna banka, 2001. Dostupno na: <http://old.hnb.hr/publikac/pregledi/p-009.pdf> (pristupljeno 15. srpnja 2017.)

Internetske stranice:

1. Hrvatska Narodna Banka (web stranica), <http://www.hnb.hr>, (pristupljeno 15. srpnja 2017.)
2. Državni zavod za statistiku (web stranica), <https://www.dzs.hr/>, (pristupljeno 15. srpnja 2017.)
3. Agencija za investicije i konkurentnost (web stranica), <http://www.aik-invest.hr/onama/>, (pristupljeno 15. srpnja 2017.)

POPIS TABLICA I ILUSTRACIJA

Tablice:

Tablica 1. Ukupne bruto investicije u razdoblju od 2000. do 2015. godine u tisućama kuna.....	16
Tablica 2. Bruto investicije u novu i rabljenu dugotrajnu imovinu prema djelatnosti investitora i vrstama imovine u 2015. godini u tisućama kuna (ukupno) i postocima.....	17
Tablica 3. Izravna ulaganja (1993. – IX. mj. 2000. godine) u mil. USD.....	20
Tablica 4. Inozemna ulaganja (2000. – 2011. godine) u mil. eur.....	21
Tablica 5. Inozemna ulaganja (2012. – 1. tr. 2017. godine) u mil. eur.....	23

Grafikoni:

Grafikon 1: Izravna strana ulaganja u RH u razdoblju od 1993. do 9. mjeseca 2000. godine u mil. USD.....	19
Grafikon 2. Izravna strana ulaganja u RH u razdoblju od 2000. do 2011. godine u mil. eura.....	22
Grafikon 3. Izravna ulaganja u RH u razdoblju od 2012. do prvog tromjesečja 2017. godine u mil. eura.....	24
Grafikon 4. Inozemna izravna vlasnička ulaganja u RH po djelatnostima.....	25
Grafikon 5. Ukupna inozemna izravna ulaganja po djelatnostima u razdoblju od 1993. do 1. tr. 2017. godine u milijunima eura, Obveze.....	26
Grafikon 6. Ukupna inozemna izravna ulaganja po zemlji ulagaču u razdoblju od 1993. do 1. tr. 2017. godine u milijunima eura, Obveze.....	28

SAŽETAK

Investicije imaju ogroman utjecaj i značaj za gospodarstvo svake zemlje. Svaka zemlja nastoji osigurati dovoljnu količinu investicija koje bi potaknule proizvodnju i rast zaposlenosti. Ovaj rad prikazuje i objašnjava pojam investicija te njihove vrste i kakav utjecaj one imaju na gospodarstvo. Objašnjene su i nabrojane teorije investicija koje nude prikaz investicija te njihov značaj za gospodarstvo. Osim osnovne podjele investicija u radu se navode inozemne izravne investicije koje u današnje vrijeme imaju sve značajniji utjecaj na nacionalna gospodarstva. Države nastoje privući optimalnu količinu izravnih inozemnih investicija kojima bi ostvarile transfer tehnologije i povećanje zaposlenosti. Prikazani su motivi zemalja primateljica i zemalja davateljica inozemnih izravnih ulaganje te dobrobiti koje ostvaruju vukući te poteze. Zasebno je opisan slučaj Republike Hrvatske te su navedeni tablični prikazi bruto investicija i inozemnih direktnih investicija. Inozemne izravne investicije prikazane su kroz godine prema zemlji koje su ulagale i prema sektorima u koje se ulagalo. Na samom kraju rada spomenuta je vladina agencija pod nazivom AIK. Agencija za investicije i konkurentnost osmišljena je s ciljem uspješnog povećanja privlačenja investicija i jačanja nacionalnog gospodarstva.

Ključne riječi: investicije, strane inozemne investicije, FDI, gospodarstvo, teorije investicija, Republika Hrvatska

SUMMARY

Investments have a huge impact and significance on every nation economy. Each country seeks to ensure required amount of investments that would stimulate production growth and growth of employment. This paper presents and explains the term investment and their type and what impact they have on national economy. Theories of investments that offer an overview of investments and their significance on economy are also explained. Apart from the basic division of the investments, foreign direct investments are being mentioned in the paper, which at present have become more and more important for the national economy. National economies are seeking to attract the optimum amount of foreign direct investments to achieve technology transfer and increase of employment. In this paper are also explained motives of recipient countries and the countries where the investments providers are provided and all the benefits they are gaining from taking those moves. The case of the Republic of Croatia is specifically described including the table of gross investments and foreign direct investments. Foreign direct investments are shown through the years by sectors and according to the countries they invested. At the very end of the paper was mentioned a government agency named AIK. The Investment and Competitiveness Agency is designed to successfully increase investment attractiveness and strengthen the national economy.

Keywords: investment, foreign direct investment, FDI, economy, investments theories, Republic of Croatia